

LANDSTINGSREVISIONEN

Granskning av årsbokslut 2017

Rapport nr Gr 11/2017

April 2018

Malin Westerberg Blom & Helena Patrikson, Ernst & Young AB

Diarienummer: REV 15:4–2017

Västerbottens läns landsting

Granskning av årsbokslut 2017-12-31

Genomförd på uppdrag av revisorerna

Building a better
working world

Innehållsförteckning

1	SAMMANFATTNING OCH BEDÖMNING	3
2	INLEDNING	5
2.1	Bakgrund.....	5
2.2	Syfte och revisionsfrågor.....	5
2.3	Avgränsning och ansvar.....	5
2.4	Revisionskriterier.....	5
2.5	Genomförande.....	6
3	RÄTTVISANDE RÄKENSKAPER	7
3.1	Bokslutsprocessen.....	7
3.2	Förändrade redovisningsprinciper och efterföljsamhet av riktlinjer.....	7
3.3	Resultaträkningen.....	8
3.4	Balansräkningen.....	14
3.5	Bedömning.....	16
4	UPPFÖLJNING AV MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING	16
4.1	Finansiella mål.....	16
4.2	Balanskravet.....	18
4.3	Bedömning.....	18

1 Sammanfattning och bedömning

EY har på uppdrag av revisorerna i Västerbottens Läns Landsting granskat Västerbottens Läns Landstings årsbokslut och årsredovisning per 2017-12-31. Granskningen har genomförts i enlighet med rekommendationer från normgivande organ och med beaktande av god revisions sed.

Efter genomförd granskning bedömer vi att;

- den finansiella redovisningen i allt väsentligt har tagits fram i enlighet med Lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.
- räkenskaperna i allt väsentligt ger en rättvisande bild av resultatet 2017 och ställningen per 2017-12-31,
- finansiella mål för god ekonomisk hushållning har fastställts och följts upp,
- det finansiella målet om ett ekonomiskt resultat som uppgår till minst 2 % av skatteinkomster och generella statsbidrag uppnås inte för 2017.
- redovisat resultat enligt årsredovisningen inte är förenligt med fullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning.
- det lagstadgade balanskravet har uppnåtts

Våra observationer från granskningen kan vidare sammanfattas i följande noteringar som kvarstår sedan tidigare:

- Tidplanen för mötesagendan är alltför snäv. Som vi tidigare påpekat bör processen för delårsrapporter/årsredovisning stramas upp och tidigareläggas i sina respektive beståndsdelar; detta för att möta uppställda tidsramar.
- Uppbokad fordran avseende såld vård består av en beräknad fordran för såld vård 2017 om 7,6 mkr. Det finns en osäkerhet i denna post eftersom den är en bedömning.
- Landstingsstyrelsen rekommenderas att prioritera arbetet med att implementera komponentredovisning avseende materiella anläggningstillgångar. Plan för införande bör kommenteras i årsredovisningen. Enligt uppgift är planen att införa komponentavskrivning på fastigheter under 2018.
- Vi har i tidigare avgivna granskningsrapporter framfört synpunkten att förbättringspotential finns gällande det sätt på vilken den samlade rapporteringen för landstingets verksamheter sker i landstingets delårsrapporter och årsredovisning. Avvikelseanalyser bör presenteras för samtliga ingående verksamheter med information om såväl väsentliga orsakssamband som handlingsplaner för verksamheter uppvisande negativa budgetavvikelser. Vår rekommendation kvarstår.
- Åtgärdsplanerna har inte haft avsedd effekt. I årsredovisningen framgår inte en tydlig redogörelse över orsaker till detta och framtida handlingsplaner. Kraftfulla och väl förankrade åtgärdsplaner krävs för att landstinget ska kunna nå långsiktig ekonomisk stabilitet.

Vid årets granskning har vi även noterat följande:

- Underlag till bokslutsbilagor för redovisade balanskonton håller varierande kvalitet. Bland annat gäller detta för interimsposter som främst avser projekt. Vi uppmanar att kontroller införs som säkerställer kvalitén för samtliga av dessa till kommande bokslut.
- Bland interimsskulder återfinns erhållna statliga medel för nationella kvalitetsregister. God redovisningssed (RKR 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar) reglerar hur dessa medel ska redovisas. Statliga bidrag där landstinget inte är återbetalningsskyldiga skall intäktsföras av landstinget då de erhålls. Den princip för hur landstinget redovisar erhållna medel i bokslutet överensstämmer inte med detta.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

Revisorerna skall enligt kommunallagen årligen pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig.

För att revisionen skall kunna uttala sig om räkenskaperna för 2017 varit rättvisande och om verksamheten sköts från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, genomförs denna granskning av årsbokslut och årsredovisning för Västerbottens läns landsting 2017 på uppdrag av landstingets revisorer. Under året har vi dessutom granskat delårsbokslutet per 2017-08-31. Denna granskning har avrapporterats till revisorerna i revisionsrapport daterad den 9 november 2017.

2.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är bedöma om räkenskaperna är rättvisande och om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (KRL).

Därtill skall bedömning ske om resultatet är förenligt med av fullmäktige fastställda mål för god ekonomisk hushållning.

I granskningen besvaras följande revisionsfrågor:

1. Är räkenskaperna för Västerbottens läns landsting rättvisande?
2. Är årsredovisningen upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning och god redovisningssed?
3. Är redovisat resultat förenligt med de av fullmäktige fastställda målen för god ekonomisk hushållning?

2.3 Avgränsning och ansvar

Granskningen omfattar samtliga styrelser och nämnder inom landstinget, inkluderande den sammanställda redovisningen.

Ansvaret för upprättande av årsredovisningen och för att landstinget har rättvisande räkenskaper ligger på landstingets styrelse.

2.4 Revisionskriterier

Granskningen har skett i enlighet med kommunallagen och andra författningar om revision, revisionsreglementet samt god revisionsd i kommunal verksamhet.

SKYREVs (Sveriges Kommunala Yrkesrevisorers) utkast till Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting har tillämpats i allt väsentligt vid granskningen. Vidare har de rekommendationer och utkast till rekommendationer som SKYREV (Föreningen Sveriges Kommunala Yrkesrevisorers) gett ut varit vägledande.

Vid vår granskning av årsredovisningens förvaltningsberättelse har vi granskat finansiell information som har direkt koppling till den finansiella redovisningen i årsredovisningen. Övriga delar i förvaltningsberättelsen läser vi med fokus på om beskrivningarna är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Landstingsstyrelsens ansvar för rättvisande räkenskaper och årsredovisningen regleras i följande lagar, mål och normer, vilka utgör den norm/ de kriterier som granskningens resultat värderas mot:

- Lag om kommunal redovisning (KRL).
- Kommunallagen kapitel 6, 8 och 9.
- Landstingets fastställda mål för god ekonomisk hushållning
- God redovisningssed

2.5 Genomförande

Vår granskningsinsats har baserats på den separata risk- och väsentlighetsanalys som vi utfört för att identifiera väsentliga poster i balans- och resultaträkningen som är komplexa eller på annat sätt innefattar stor risk. Allmänt kan sägas att periodiseringar, materiella poster och formell riktighet ges största utrymnet.

Granskning av resultaträkningen har skett genom s.k. analytisk granskning, vilket innebär att utfallet för verksamhetsåret har jämförts med såväl budget som tidigare års utfall.

Landstingets balansräkning har substansgranskats med utgångspunkt i upprättad risk- och väsentlighetsanalys. Granskningen utgår från av landstinget upprättade balanskontoutredningar med underlag. Vi har kontrollerat att samtliga balanskonton är avstämde och verifierade med underlag som styrker existens och värdering. Granskningsinsatsens omfattning för respektive konto är beroende av vilken risknivå som kontot utgör.

Siffermaterialet i årsredovisningen kontrolleras mot landstingets huvudbok och den sammanställda redovisningen. Därutöver granskas att årsredovisningen innehåller den information som krävs enligt gällande lagtexter och god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Rapporten innefattar väsentliga iakttagelser och sammanfattande bedömningar.

Rapporten har kommunicerats med landstingets ekonomidirektör och redovisningschef.

3 Rättvisande räkenskaper

3.1 Bokslutsprocessen

Vår samlade bedömning efter utförd granskning är att ekonomistaben förfogar över kompetent personal för den ekonomiska rapporteringen. Landstinget bedöms att ha en utvecklad och fungerande bokslutsprocess.

Dokumentationen och kvaliteten i bokslutet bedöms över lag hålla en tillfredsställande nivå.

Våra framförda synpunkter och rekommendationer i tidigare rapporter avseende följande områden är dock oförändrade och landstingsstyrelsen bör prioritera att åtgärda dessa:

- Tidplanen för mötesagendan kring årsredovisningen bör förbättras. Mötesagendan är fortfarande alltför snäv.

Vi har den 23 mars fått utkast till landstingets årsredovisning, som vi har granskat och som denna rapport baseras på. Årsredovisningen skickas i handlingarna till landstingsstyrelsens arbetsutskott. Landstingsstyrelsen tar upp landstingets årsredovisning vid sitt möte den 3 april. Detta innebär att revisorerna formellt får styrelsens antagna årsredovisning den 3 april; sju arbetsdagar innan de ska lämna sin revisionsberättelse. Revisionsberättelsen ska i sin tur lämnas till fullmäktige inom i kommunallagen föreskriven tid. Fullmäktige sammanträder den 24-25 april.

Såsom vi påtalat flertalet gånger är mötesagendan kring bokslutstidpunkten ett viktigt område att se över. Ett arbete för att förbättra processerna vid delårsrapport och årsbokslut pågår, vilket vi ser positivt på. I detta arbete bör frågan kring mötesagendan vid delårsrapport och årsbokslut tas med.

- Vi har i tidigare rapporter påtalat vikten av att landstinget ser över tillämpningen av gällande regelverk för läkares jourkompensation. I underlaget för jourskulden finns en rad läkare med mycket höga jourkulder. I vår granskning har vi översiktligt och stickprovvis för läkare med hög jourskuld följt upp efterlevnaden av gällande regelverk. Härvid har vi inte gjort några noteringar. Vi har även erfarit att ett arbete med att se över gällande regelverk pågår.
- Underlag till bokslutsbilagor för redovisade balanskonton håller varierande kvalitet. Bland annat gäller detta för interimsposter som främst avser projekt. Vi uppmanar att kontroller införs som säkerställer kvalitén för samtliga av dessa till kommande bokslut.

Resultatet av vår granskning av resultat- och balansräkningen kommenteras vidare i avsnitt 3.3 och 3.4 nedan.

3.2 Förändrade redovisningsprinciper och efterföljsamhet av riktlinjer

Rådet för kommunal redovisning har i sin rekommendation rörande materiella anläggningstillgångar (RKR 11.4) förtydligat krav på att även kommuner och landsting ska tillämpa komponentredovisning för materiella anläggningstillgångar från 2014. Västerbottens läns landsting tillämpar inte denna rekommendation fullt ut vid upprättandet av årsbokslutet 2017-12-31. Av

årsredovisningen framgår dock inte hur arbetet fortskrider. Enligt uppgift är planen att införa komponentavskrivning på äldre fastigheter under 2018. Vi har för avsikt att följa upp hur detta arbete fortgår under 2018.

Rådet för kommunal redovisnings rekommendation om hyra och leasing kommenteras i årsredovisningens avsnitt om redovisningsprinciper, men bör enligt vår bedömning utvecklas utifrån de kriterier som uppställs i RKR 13.2 Redovisning av hyra och leasing¹.

3.3 Resultaträkningen

3.3.1 Översiktlig sammanställning av resultat, budget- och prognosavvikelse

Belopp i mkr	Resultat helår 2017	Budget helår 2017	Budget- avvikelse helår 2017	Prognos helår 2017 (augusti)	Pro- gnos-av- vikelse helår 2017	Resultat helår 2016
Verksamhetens intäkter	2 724	2 737	-13			2 718
Verksamhetens kostnader	-10 316	-9 969	-347			-9 811
Avskrivningar, plan	-362	-363	1			-347
Verksamhetens nettokostnader	-7 954	-7 595	-359	-7 913	-41	-7 440
Skatteintäkter	6 259	6 280	-21	6 233	26	5 741
Generella statsbidrag och utjämning	1 616	1 534	82	1 626	-10	1 603
Summa skatteintäkter och statsbidrag	7 875	7 814	61	7 859	16	7 344
Finansiella intäkter	303	39	264	64	239	216
Finansiella kostnader	-79	-103	24		-79	-23
Summa finansiella poster	224	-64	288	64	160	193
Extraordinära poster	0	0	0	0	0	0
Årets resultat	145	155	-10	10	135	97

¹ Av rekommendationen framgår vilka krav som ställs på upplysningar för finansiell leasing respektive operationell leasing. För operationella leasingavtal framgår att "leasetagare ska för ej uppsägningsbara operationella leasing avtal med en avtalstid som överstiger tre år lämna följande upplysningar:

Det sammanlagda beloppet per balansdagen av framtida minimileaseavgifter, fördelade på förfallotidpunkter enligt följande: – inom ett år, – senare än ett år men inom fem år, – senare än fem år.

Upplysningar ska lämnas om vilka kriterier som använts om leasingavtal hänförs till operationella avtal enbart med hänsyn till avtalets värde."

3.3.2 Kommentar till 2017 års resultat

Årets resultat uppgår till 145 mkr, vilket understiger det budgeterade resultatet för året med 10 mkr, enligt följande fördelning (belopp inom parentes avser föregående år):

„ Verksamhetens nettokostnad	-359 mkr	(-261 mkr)
„ Skatter och statsbidrag	61 mkr	(27 mkr)
„ Finansnetto	<u>288 mkr</u>	<u>(232 mkr)</u>
Nettoavvikelse	-10 mkr	(-3 mkr)

Budgetavvikelsen avseende verksamhetens nettokostnad uppgår till -359 mkr och kommenteras närmare i avsnitt 3.3.5.

Verksamhetens nettokostnad har ökat med 514 mkr (6,9%) mot föregående år. Skatteintäkter och statsbidrag har ökat med 531 mkr (7,2%) jämfört med föregående år. Landstinget bedömer att ca hälften, 260 mkr, av de ökade skatteintäkterna jämfört mot föregående år beror på att det har skett en höjning av skattesatsen med 50 öre. Om inte denna skattehöjning hade skett så hade ökningen av skatter och statsbidrag endast uppgått till 3,7 %.

Finansnettot är 288 mkr högre än budget. De finansiella posterna är i hög grad beroende av utvecklingen på de finansiella marknaderna och resultatet beror på hur stor del av värdeförändringar som realiserar genom avyttring av värdepapper. Under året har en ny finanspolicy fastställts. Detta har medfört att omplaceringar har skett av vissa finansiella tillgångar och att tidigare orealiserade vinster för dessa tillgångar realiserats och påverkat årets resultat positivt.

3.3.3 Kommentar avseende träffsäkerhet i prognos

År	Årets resultat			Verksamhetens nettokostnad		
	Utfall	Prognos i delårsrapport	Avvikelse	Utfall	Prognos i delårsrapport	Avvikelse
2017	145	10	135	-7 954	-7 913	-41
2016	97	-42	139	-7 440	-7 398	-42
2015	8	-55	63	-7 195	-7 178	-17
2014	176	225	-49	-6 845	-6 801	-44
2013	-215	-124	-91	-6 485	-6 413	-72

Av ovanstående tabell framgår att under de senaste fem åren har väsentliga skillnader funnits mellan det prognosticerade helårsresultatet i delårsrapporten och det slutliga utfallet. Skillnaderna har varit särskilt stora under åren 2016 och 2017.

Baserat på upprättat delårsbokslut, efter årets första åtta månader, prognostiserades för helåret 2017 ett positivt resultat om 10 mkr. Det slutliga resultatet uppgår till 145 mkr.

Den positiva avvikelsen om 135 mkr är föranledd av utvecklingen av finansnettot och högre skatte- och statsbidrag med sammanlagt 176 mkr. Den negativa prognosavvikelsen av verksamhetens nettokostnader blev under sista tertialet, - 41 mkr. Föregående år var motsva-

rande avvikelse mellan prognostiserat utfall i delårsrapporten och verkligt utfall för verksamhetens nettokostnad – 42 mkr. Detta tyder på att landstinget vid båda tertialboksluten har underskattat nettokostnadernas utveckling under det sista tertialet.

Vi noterar att det i årsredovisningen inte görs någon jämförelse mellan årets uppnådda resultatutfall mot vad som prognostiserades i delårsrapporten efter årets första åtta månader.

3.3.4 Vår utförda granskning av resultaträkningen

Förutom en genomförd analytisk granskning av intäkts- och kostnadsslagen i resultaträkningen har vi utfört en avstämning av landstingets finansiering visavi staten. Vi har även tagit del av årsrapporter för hälso- och sjukvårdsnämnden samt nämnden för funktionshinder och habilitering för att kunna göra en djupare analys av avvikelser mot budget och tidigare år.

Vår granskning inte påvisat några väsentliga avvikelser i förhållande till hur landstingets resultat har redovisats i årsredovisningen.

Granskningen av den sammanställda resultaträkningen för koncernen kommenteras inte här då inga väsentliga iakttagelser gjorts kring årets utfall.

3.3.5 Verksamhetens nettokostnad

Styrelsens och nämndernas nettokostnad (mkr)	Utfall 2017	Budget 2017	Avvikelse i mkr	Avvikelse i %
Landstingsstyrelsen	-3 380	-3 296	-84	-2,6 %
Hälso- och sjukvårdsnämnden	-4 448	-4 177	-271	-6,5 %
Nämnden för funktionshinder och habilitering	-98	-92	-6	-6,7 %
Folkhögskolestyrelsen	-8	-8	0	3,5 %
Patientnämnden	-5	-5	0	6,9 %
Revisionen	-6	-7	1	4,5 %
Nämnden för folkhälsa och primärvård, Umeå	-2	-3	1	15,2 %
Nämnden för folkhälsa och primärvård, Skellefteå Norsjö	-2	-3	1	9,1 %
Nämnden för folkhälsa och primärvård; södra Lappland	-3	-3	0	5,6 %
Samverkansnämnden	-1	-2	1	6,8 %
Summa verksamhetens nettokostnad	-7 953	-7 595	-360	4,7%

Nedan kommenteras nämnderna med högst nettokostnad:

Landstingsstyrelsen

Nämnden visar en negativ budgetavvikelse uppgående till 84 mkr. Av denna avvikelse avser 128 mkr primärvården och 50 mkr verksamhetsområdet Service.

Primärvården har under året haft brist på anställda distriktsläkare och sjuksköterskor, vilket har medfört höga kostnader för hyrpersonal. Merkostnaden har beräknats till 63 mkr. Kostnader för läkemedel, medicinskt material, laboratorieundersökningar, röntgenundersökningar är 40 mkr högre än budget. Intäkter för asylsökande är väsentlig lägre än föregående år.

Inom Service är förklaringarna till underskottet höga kostnader för externt inhyrda lokaler, flyttjänster och städtjänster i samband med omflyttningar av verksamheter. Kostnaderna för sjukresor är i nivå med föregående år, trots att budgeten har sänkts med 11 mkr.

Det finns positiva avvikelser mot budget inom administration och anslag, totalt 109 mkr. Överskottet består huvudsakligen av lägre pensionskostnader (32 mkr), vakanta tjänster (11 mkr) samt riktade stadsbidrag, personalanslag och vinst vid försäljning av fastighet.

Inför 2017 fastställdes en åtgärdsplan som skulle minska verksamheternas nettokostnad med 48 mkr. Inom Primärvården blev effekten av åtgärderna 4 mkr mot planerade 36 mkr och inom Service uppnåddes 3 mkr av planerade 12 mkr. Effekten av åtgärdsplanen uppgick sammanlagt till 15 %.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Nämnden konstaterar i sin årsrapport för 2017 att "måluppfyllelsen för tillgängligheten och ekonomin inte är tillfredsställande och att de målen inte uppnås främst p.g.a. problem med bemanning och dyra bemanningslösningar".

Budgetavvikelsen uppgick till 271 mkr. Av denna avvikelse avser 257 mkr sjukhusvård och 18 mkr tandvård.

Personalkostnaderna är 128 mkr högre än budget. I personalkostnaderna ingår merkostnader för hyrpersonal med 59 mkr. Antalet anställda, baserat på registrerad närvaro tid, har ökat med 85 tjänster. Andra större negativa budgetavvikelser avser kostnader för medicinskt material 44 mkr, kostnader för utomlänsvård (främst högspecialiserad vård) 36 mkr och övriga kostnader innehållande fastighetskostnader, IT-kostnader och köp av medicinsk service 59 mkr.

Tandvården har under 2017 haft vakanser i verksamheten. Detta har lett till minskade intäkter avseende specialisttandvård och allmäntandvård till vuxna och därmed påverkat resultatet negativt.

Under året har verksamhetsområdet sjukhusvård fått budgetförstärkningar uppgående till 32,5 mkr. De avser läkemedel samt bättre tillgänglighet.

Inför 2017 fanns ett behov av åtgärder för att klara budget. Åtgärderna omfattade besparingar uppgående till 86 mkr. Åtgärdsplanen beslutades av nämnden i februari 2017. Nämnden bedömer att 48 mkr (55%) av åtgärdsplanens kostnadsminskningar har uppnåtts.

I nämndens årsrapport finns följande tabell över planerade och genomförda åtgärder:

Hälso- och sjukvårdsnämndens (HSNs) aktiviteter i åtgärdsplan 2017 (Summa 86 mkr)	Genomfört	Bedömd effekt 2017
Minska kostnaderna för inhyrd personal med 30%	Nej	En generell prisökning har skett under 2017 beroende på ett avtalslöst tillstånd mellan VLL och hyrbolagen. Ett flertal enheter, men främst Psykiatricentrum, Bild- och funktionsmedicin och Kirurgcentrum har dessutom ökat sina köp av hyrpersonal. Positivt är dock att, Neuro- huvud och halscentrum, Centrum för anestesi, intensivvård och operation och Barn- och ungdomspsykiatri har lyckats minska sina beställda volymer.
Minska kostnaderna för diabeteshjälpmiddel	Nej	Kostnaderna har fortsatt att öka för andra året i rad. En utredning presenterades under hösten i HSN. Budgeten har justerats inför 2018.
Översyn av bemaningskvoter och vakansavdrag	Delvis	Några enheter har kunnat finansiera delar av hyrpersonal via vakanta tjänster, men många enheter har inte lyckats leva upp till sina planerade åtgärder.
Minska kostnader för sommaravtal	Nej	Kostnaderna har fortsatt att öka även under 2017. Den redovisade ökningen uppgår till 5 mkr. Ökat utlägg av föräldraledigheter medförde svårigheter att täcka semesterschemat.
Sänkta kostnader för medicinskt material genom översyn	Nej	Kostnaderna har ökat kraftigt pga. nya medicinska behandlingsmetoder. Ökade volymer samt avtalslösa tillstånd vad gäller proteser.
Ökade läkemedelsrabatter	Ja	2 mkr, läkemedelsrabatterna har ökat mer än förväntat främst för Hepatit C läkemedel.
Sänkta kostnader vid byte av läkemedel	Ja	10 mkr. Ett exempel är bytet från Remicade till Remsina som trots en volymökning på 27 % innebar sänkta kostnader med 6 mkr.
Reducera vårdplatser inom slutenvården till följd av förändrade behandlingsmetoder/kortare vårdtider, obemannade vårdplatser mm	Ja	6-8 mkr. En Tillfällig reduktion av vårdplatser, pga. sjuksköterskebrist, kommer delvis att permanentas under 2018.
Effektivitetsarbete inklusive fortsatt patient-säkerhetsarbete	Pågår	Överföring av arbetsuppgifter enligt RAK och förstudien av VNS är genomförd. Förkortning av vårdtider och poliklinisering fortsätter.
Minskade sjukskrivningskostnader	Nej	Sjukskrivningstalen har börjat sjunka, men kostnaderna var högre 2017 än under 2016.

Nämnden för funktionshinder och habilitering

Nämnden visar för 2017 en negativ avvikelse mot budget uppgående till 6 mkr. I nämndens årsrapport framgår att det finns ett ökat behov av hjälpmedel och habiliteringsinsatser. En högre medelålder hos befolkningen medför ett ökat behov av hjälpmedel. Nämnden har problem med kompetensförsörjning dels då det är svårt att rekrytera extern specialistkompetens och dels genom att det är en hög sjukfrånvaro i verksamheten.

3.3.6 Sammanfattande kommentarer:

Analys av resultat, budgetavvikelser och effekter av åtgärdsprogram i Västerbottens läns landsting är förenat med vissa svårigheter. Resultatet påverkas i stor utsträckning av oförutsägbara "engångseffekter" såsom reavinster på finansiella tillgångar och olika typer av bidrag från stat och andra myndigheter.

Den budget som fastställs inför verksamhetsåret, och som ska ligga till grund för den verksamhet och åtgärder som ska vidtas under året blir inte fullt ut styrande då det sker ändringar i budgetramarna under löpande år.

I årsredovisningen presenteras en analys av budgetavvikelsen för verksamhetens nettokostnader. Vid studie av denna bör det noteras att avvikelserna presenteras efter de budgetjusteringar som landstingsstyrelsen, enligt delegation från fullmäktige, gjort under perioden. Det bör härvid noteras att "Nettokostnadsramen" i budgeten under innevarande år har utökats med 94 mkr (få 55 mkr). Utökningen har finansierats med hjälp av de generella statsbidragen och avser läkemedelskostnader, utökad avskrivningsbudget samt engångssatsningar för ökad tillgänglighet och digitalisering. Årsbudgeten för hälso- och sjukvårdsnämnden har, som ett resultat av gjorda budgetjusteringar, kommit att ökas med 84 mkr jämfört med den ursprungliga budgeten för året.

Nettokostnaden avviker i likhet med föregående år väsentligt mot budgeterad nivå. Trots att åtgärdsprogram för 2017 har upprättats, har åtgärderna för landstinget som helhet resulterat i att endast 41 % av de planerade kostnadsbesparingarna uppnåtts. Det finns därför ett behov av förnyad översyn av åtgärdsplaner för att säkerställa att de är realistiska, tidsatta och genomförbara.

Landstingsstyrelsen gav, vid sitt sammanträde i oktober 2017, landstingsdirektören i uppdrag att presentera en ny åtgärdsplan för att bromsa kostnadsutvecklingen. Åtgärderna skulle lindra underskottet för 2017 och 2018 samt minska kostnadsutvecklingen på lång sikt. Besparingarna uppgår till 180 mkr och minskning av hyrpersonal är den största posten i åtgärdsplanen.

För att nå en långsiktig ekonomisk stabilitet ska nettokostnadsutvecklingen inte överstiga ökningen av skatter och statsbidrag. Med tanke på att det är variationer i konjunkturen som påverkar skattekraften hos invånarna är det av vikt att man både vid "goda" och "sämre" tider har en ekonomi och verksamhet som är stabil över tid.

I årsredovisningen finns kommentarer till budgetavvikelsen. Det framgår även att åtgärdsprogram upprättats. Dock kan vi konstatera att åtgärdsplanerna inte ger avsedd effekt och att den långsiktiga ekonomiska stabiliteten inte uppnås. Åtgärdsplanerna måste, för få avsedd effekt, vara realistiska, tidsatta och väl förankrade i verksamheten.

3.4 Balansräkningen

Den genomförda översiktliga granskningen av balansräkningen har utgått från att söka svar på stora och/eller oväntade avvikelser jämfört med tidigare perioder. Granskningen har inte visat på några väsentliga avvikelser i förhållande till hur landstinget redovisat tillgångar och skulder i årsredovisningen. Balansräkningens poster har substansgranskats med utgångspunkt i upprättad risk- och väsentlighetsanalys. Uppföljning har skett mot dokumenterade underlag utan anmärkning. Detta gäller dock inte bedömningsposter såsom exempelvis upplupna intäkter för såld vård.

Följande noteringar har vi gjort efter genomförd granskning 2017:

- I vår granskning har vi noterat att det bland interimsskulder återfinns erhållna statliga medel för nationella kvalitetsregister. God redovisningssed såsom den uttrycks av Rådet för kommunal redovisning i RKR 18.1 Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar reglerar hur dessa medel ska redovisas. Statliga bidrag där landstinget inte är återbetalningsskyldiga skall intäktföras av landstinget då de erhålls. Den princip för hur landstinget redovisar erhållna medel i bokslutet överensstämmer inte med detta.
- Kundfordringar reserveras enligt en princip att alla fordringar som är orörda under ett år reserveras. Vi rekommenderar att även en individuell bedömning bör göras vid bedömning av osäkra fordringar. Även om merparten av fordringarna är mycket små, uppkommer emellanåt större fordringar där det kan finnas problem att få betalt.

I likhet med tidigare år har vi i vår granskning gjort noteringar kring följande områden:

- Upplupna intäkter för såld vård beräknas i årsbokslutet per 2017-12-31 till 48,8 mkr (få 41,8 mkr). Detta är en ökning med ca 7 mkr (få minskning med ca 25 mkr). Ökningen består främst av beräkning av fordran för såld vård 2017 inom ramen för regionavtalet (7,6 mkr).

I de 48,8 mkr ingår även en upplupen intäkt för såld vård om 18,8 mkr. Den bedömda intäkten avser åren 2014-2016 och skulle ha reglerats under hösten 2017, baserat på gällande regionavtal. Vid vår granskning har vi noterat att reglering inte har skett då en mindre del (0,6 mkr) av fordran är tvistig. Denna del har dock inte redovisats som fordran i bokslutet av försiktighetsskäl.

Vad gäller skulder avseende köpt vård, kan vi efter utförd granskning av bokslut per 2017-12-31, konstatera att upplupna kostnader för utomlänsvård har bokats upp med 11,1 mkr (få 11,0 mkr). Fjolårets belopp var för högt beräknad med 3,9 mkr. Den uppbokning som görs i bokslutet är en uppskattning. Landstinget bör i efterhand stämma av årets uppbokning mot konsumtionsfiler från storsjukhusen, för att följa upp avvikelse mellan bedömning och faktiskt utfall. Enligt uppgift görs denna uppföljning under april månad 2018.

■ Koncernfrågor

- Efter utförd granskning av årsredovisningen för 2017, noterar vi att landstinget kommenterar resultatutvecklingen för Region Västerbotten samt för Norrlandsoperan, Norrtåg och Länstrafiken. Några närmare kommentarer kring utfall och prognos för övriga bolag ingående i koncernen görs inte.

Av Rådet för kommunal redovisnings rekommendation om sammanställd redovisning framgår att "särskilda upplysningar om ekonomi och verksamhet ska lämnas om koncernföretagen. De särskilda upplysningarna ska ge en samlad bild av de ekonomiska engagemangen i koncernföretagen." "Till de särskilda upplysningarna hör även en analys av den ekonomiska utvecklingen i företagen, bl. a innehållande en bedömning av affärs- och marknadsrisker samt finansiella risker".

I landstingsstyrelsens årsredovisning lämnas viss information kring finansiella risker kopplat till de tre kommenterade bolagens verksamhet. Efter vår granskning noterar vi att det i årsredovisningen även bör lämnas en beskrivning av risker kopplade till övriga bolags verksamhet i allmänhet samt affärs- och marknadsrisker för buss- och spårtrafik i synnerhet.

Av förvaltningsberättelsen bör framgå väsentliga händelser, både under året och efter dess utgång för såväl landstinget som landstingskoncernen. Viss information har lämnats samlat kring väsentliga händelser i landstinget och Region Västerbotten. Det är vår rekommendation att informationen kompletteras med väsentliga händelser efter balansdagens utgång för samtliga samt väsentliga händelser under året för bolag ingående i koncernen.

- Vi vill även uppmärksamma revisorerna på följande fråga. I föregående granskning noterades att den framtida resultatutvecklingen för Norrlandsoperan, skulle påverkas av de investeringar i arbetsmiljö som genomfördes under 2016. Finansieringsfrågan kring ökad hyreskostnad var enligt årsredovisningen 2016 inte löst. Nyttjande av ägaranslag från tidigare år om 11,5 mkr beskrevs kunna finansiera hyreshöjningen för 2017 och motverka ett underskott, medan prognosen för 2018 var ett underskott på 8,8 mkr för Norrlandsoperan AB.

Vid landstingsstyrelsens möte 2018-02-27 (§43) beslutade landstingsstyrelsen att medfinansiera dessa arbetsmiljöåtgärder motsvarande landstingets ägarandel om 60% på årshyran, med avräkning av tidigare beslutad ersättning om 1,0 mkr för 2018. Årshyran beräknas på investeringskostnaden om 26,1 mkr. Landstingsdirektören har fått uppdraget, med rätt att vidaredelegera, att fastställa slutlig årshyra. Återrapportering till landstingsstyrelsen ska enligt beslutet göras när årshyran är fastställd. Revisionen kommer att följa utvecklingen under 2018.

3.5 Bedömning

- Årsredovisningen bedöms i allt väsentligt vara upprättad i enlighet med lagen om kommunal redovisning och i överensstämmelse med god redovisningssed.
- I likhet med tidigare år visar nettokostnaderna en väsentlig negativ avvikelse mot budget. I allt väsentligt är det finansiella intäkter och förändringar i skatteintäkter och generella statsbidrag som har gett ett positivt nettoresultat för landstinget som helhet. Åtgärdsplaner har upprättats för att komma till rätta med obalanserna men de har inte haft tillräcklig effekt.
- Kraftfulla och väl förankrade åtgärdsplaner krävs för att landstinget ska kunna nå långsiktig ekonomisk stabilitet. Åtgärdsplanerna måste, för få avsedd effekt, vara realistiska, innehålla tidplaner, ansvariga och väl förankrade i verksamheten.
- Vi har i tidigare avgivna granskningsrapporter framfört synpunkten att förbättringspotential finns gällande det sätt på vilken den samlade rapporteringen för landstingets verksamheter sker i delårsrapporter och årsredovisning. Avvikelseanalyser bör presenteras för samtliga ingående verksamheter med information om såväl väsentliga orsakssamband som handlingsplaner för verksamheter uppvisande negativa budgetavvikelser. Vår rekommendation kvarstår.
- Uppbokad fordran avseende såld vård består av en beräknad fordran för såld vård 2017 om 7,6 mkr. Det finns en osäkerhet i denna post eftersom den är en bedömning.
- Landstingsstyrelsen rekommenderas att prioritera arbetet med att implementera komponentredovisning avseende materiella anläggningstillgångar. Plan för införande bör kommenteras i årsredovisningen. Enligt uppgift är planen att införa komponentavskrivning på fastigheter under 2018.

4 Uppföljning av mål för god ekonomisk hushållning

Fullmäktige ska enligt kommunallagen ställa upp mål för god ekonomisk hushållning i sin budget, både ur ett finansiellt perspektiv och ett verksamhetsperspektiv.

Landstingsstyrelsen ska i årsredovisningens förvaltningsberättelse utvärdera om målen har uppnåtts och följts. Revisorerna ska granska och bedöma måluppfyllelsen. Mål för god ekonomisk hushållning omfattar både finansiella mål samt verksamhetsmål. I denna granskning följs endast de finansiella målen upp.

4.1 Finansiella mål

Fullmäktiges budget(landstingsplan) består av två delar. Den ena delen ligger fast för en fyra-årsperiod och den andra delen förnyas varje år. Båda delarna innehåller mål för god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv.

Målen för god ekonomisk hushållning för 2017 har av fullmäktige fastställts till tre kvantifierbara finansiella mål vilka återges och kommenteras nedan;

Finansiella mål för god ekonomisk hushållning enligt landstingsplanen över en fyra-årsperiod	Finansiella mål för 2017 enligt landstingsplanen	Utfall av mål för 2017 enligt årsredovisningen	Kommentar
1) En, över de fyra åren genomsnittlig, årlig positiv resultatnivå på 1 – 2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.	Landstinget ska ha ett positivt ekonomisk resultat som uppgår till minst 2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.	Landstinget redovisar ett utfall på 145 mkr, vilket motsvarar 1,8 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Målet uppnås delvis enligt årsredovisningen.	Vår bedömning är att målet inte uppnås för 2017, då resultatet inte når nivån på 2 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag.
2) Landstingets totala pensionsåtagande ska vid utgången av 2019 vara finansierat till minst 40 %.	Landstingets totala pensionsåtagande ska vid utgången av 2016 ² vara finansierat till minst 38 procent.	Pensionsåtagandet är vid utgången av 2017 finansierat till 38 procent. Målet uppnås enligt årsredovisningen.	Vi gör ingen annan bedömning kring måluppfyllelsen för 2017.
3) Landstingets investeringar ska finansieras utan extern upplåning.	Landstingets investeringar ska finansieras utan extern upplåning. I juni 2017 har investeringsmålet ändrats till "landstingets återinvesteringar ska finansieras utan extern upplåning. Lånefinansiering kan ske av strategiska investeringar upp till maximalt 10 procent av skatteintäkter och statsbidrag."	Extern upplåning uppgår vid årets utgång till 5 procent av skatteintäkter och statsbidrag. Målet uppnås enligt årsredovisningen.	Vi gör ingen annan bedömning kring måluppfyllelsen för 2017.

I årsredovisningen utvärderas måluppfyllelsen av de finansiella mål som fastställts av landstingsfullmäktige.

Någon bedömning av om landstinget har en god ekonomisk hushållning i ett finansiellt perspektiv görs dock inte.

Vi bedömer sammantaget att utfallet enligt årsredovisningen inte är förenligt med fullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning. Vi grundar bedömningen på att nivån för resultatmålet inte nås för år 2017.

² Formuleringen är ett citat från Landstingsplanen för 2017. Vi utgår från att det är ett skrivfel och att år 2017 avses.

4.2 Balanskravet

Kravet på balans mellan intäkter och kostnader, balanskravet, är lagstadgat i kommunallagen. Balanskravet innebär att balans ska råda både vid budgettillfället och när året är slut. Avstämning av balanskravet ska göras såväl i delårsrapporten, med utgångspunkt i det prognostiserade och justerade resultatet för året samt i årsredovisningen.

Av den kommunala redovisningslagen framgår att förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om årets balanskravsresultat. Uppstår underskott ska dessa täckas under de kommande tre åren, om inte fullmäktige åberopar synnerliga skäl.

Styrelsen gör i sin årsredovisning denna avstämning och redovisar ett balanskravsresultat för 2017 om 132 mkr. Det finns inga balanserade underskott från tidigare år att täcka. Balanskravet bedöms härmed vara uppfyllt för året. Därmed bedömer vi att landstinget efterlever kommunallagens krav på ekonomi i balans.

4.3 Bedömning

- Fullmäktiges har fastställt tre finansiella mål. Två av dessa har uppfyllts.
- Det finansiella målet om ett ekonomiskt resultat som uppgår till minst 2 % av skatteintäkter och generella statsbidrag uppnås inte för 2017.
- Vi bedömer sammantaget att utfallet enligt årsredovisningen inte är förenligt med fullmäktiges finansiella mål för god ekonomisk hushållning.
- Ett positivt balanskravsresultat har uppnåtts under 2017 och balanskravet är därmed uppfyllt.

Umeå den 12 april 2018

Malin Westerberg Blom
Auktoriserad revisor
Certifierad kommunal revisor

Helena Patrikson
Auktoriserad revisor
Certifierad kommunal revisor